

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
“ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ”
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

**Навчально-методичний комплекс для
студентів магістратури**

**Упорядник: кандидат філософських наук,
доцент Чорна Л.С.**

ЧЕРНІГІВ – 2019

УДК 01.37.09

Ч.40

*Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права ,
філософії та політології*

Протокол № 1 від 30.08.2019р.

Рецензенти:

Довбня В.М., доктор філософських наук, проф.;

Герасимова Е.М., доктор філософських наук, проф.

Філософія освіти: Навчально-методичний комплекс з дисципліни.

/ Уклад. Чорна Л.С. – Чернігів: ВЦ "Графіка", 2019. – 40 с.

В навчально-методичному комплексі викладено навчально-методичні матеріали, необхідні для вивчення дисципліни "Філософія освіти" студентами-магістрантами напрямку підготовки 033-філософія Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін, стаціонарної та заочної форм навчання.

Навчально-методичний комплекс складається із вступу, вимог до знань та вмінь, навчально-тематичного плану, програми дисципліни, тем і планів лекцій та семінарських занять. Даються рекомендації щодо самостійного вивчення дисципліни, методичні вказівки і тематика контрольних робіт, тестові завдання і питання для підсумкового контролю знань, список рекомендованої літератури до курсу в цілому.

УДК 01.37.09

Ч.40

© Л.С.Чорна, 2019

©ВЦ "Графіка" 2019

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Мета і завдання дисципліни	5
3. Навчально-тематичний план	9
4. Навчальна програма дисципліни.....	11
5. Плани семінарських занять.....	19
6. Методичні вказівки і тематика рефератів	28
7. Самостійна робота.....	30
8. Питання до екзамену	32
9. Список літератури.....	34

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Філософія освіти є філософською дисципліною, яка грає важливу роль у формуванні творчого мислення студентів магістратури – майбутніх педагогів, філософів, істориків. Адже їх суспільна праця пов'язана з сутнісними потребами та інтересами великої кількості людей. Саме там вимагається особлива точність наукового мислення, прийняття правильного, науково перевіреного рішення та раціонально-критичний науковий підхід до аналізу педагогічних проблем, ситуацій та явищ. Навіть не значна наукова помилка може привести людину, або педагогічний чи учнівський колектив до негативних наслідків.

Філософія освіти виконує цілий ряд соціальних функцій: пізнавально-евристичну, світоглядну, нормативно-мислительну, ідеологічно-оціночну, пропедевтико-виховну, інформаційну, котрі підвищують культуру мислення майбутнього магістра, рівень його освіченості і професійної кваліфікації.

Даний навчально-методичний комплекс допоможе студентам-магістрантам організувати свою роботу з оволодіння системою знань з філософії освіти, які широко використовуються в педагогічній практиці та практичній науковій роботі для вирішення науково-освітніх проблем.

Основна ідея навчально-методичного комплексу полягає в системному, послідовному вивченні, розширенні і закріпленні студентами магістратури матеріалу навчальної дисципліни.

Відповідно до цього, у ньому визначена мета і основні завдання, тематичний план дисципліни, програма її викладання, теми лекцій і практичних занять, рекомендована література, питання до екзаменів та заліків.

Навчально-методичний комплекс включає сімнадцять тем і підготовлений відповідно до програми підготовки з напрямку “Філософія освіти”.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни “Філософія освіти”- сформувати у студентів систему знань, умінь і навичок філософсько-наукового аналізу процесів і явищ незалежно від того, в якій галузі вони будуть працювати – в сфері науки чи виробництва. Грунтовне пізнання проблем освіти, навчання студентів основним філософським методам аналізу. Знання методологічної та філософської теорії освіти допоможе молодим ученим легко включатися у професійну діяльність, втілювати наукові знання у практичну площину, сприятиме розвитку раціонального творчого мислення.

Основна мета курсу “Філософія освіти” – допомогти студентам оволодіти **компетентностями**: інтелектуальної комунікації, креативності, критичності і самокритичності, вправності мислення, розвинути у студентів-магістрантів, саму здатність науково-освітнього мислення, ввести їх у світ головних принципів і операцій філософського дискурсу, озброїти їх теоретичними знаннями про форми науково-освітнього мислення.

Завдання курсу: глибоке оволодіння студентами знаннями, які допомагають в процесі науково-освітнього дослідження, усувати все науково-неясне, суперечливе та бездоказове. Навчитися ефективно використовувати науково-освітні закони і операції на практиці, в процесі міркування, прийняття рішень, спілкування, суперечок, вирішення конфліктів.

Головним завданням курсу є :

- пізнання “Філософії освіти”, її предмету, функцій та методів;
- розкриття основного змісту філософських концепцій освіти;
- філософське обґрунтування освітніх методів;
- розуміння науково-освітньої методології;
- знання процесів формування і розвитку науково-освітніх концепцій;
- ознайомлення з філософськими основами мотивації і стимулювання розвитку педагогічних знань;

— усвідомлення сутності процесу глобалізації освіти.

Навчально-методичний комплекс включає в себе всі основні теми курсу класичної філософії освіти, викладені в стислій формі. Комплекс передбачає послідовне ознайомлення студентів з предметом сучасної філософії освіти, історією філософських досліджень освітнього процесу, основними принципами і законами правильного науково-педагогічного мислення, розкриття змісту основних його форм. Для цього відводяться відповідні теми.

Курс філософії освіти є цілісною науковою системою, який має свою внутрішню логічну структуру де всі проблеми органічно взаємопов'язані.

Зміст дисципліни реалізується у трьох блоках – теоретичному, практичному та блоці самостійної роботи. Теоретичний блок складається з сімнадцяти органічно пов'язаних тем. Практичний блок та розділ самостійної роботи включають теми, передбачені для вивчення на семінарських заняттях, підготовку рефератів та їх захист, виконання письмових курсових робіт, індивідуальну роботу студентів над першоджерелами та іншою літературою. Крім того, надається список рекомендованої літератури, вивчення якої допоможе розширити та поглибити знання студентів з курсу “Філософія освіти”.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-методологічні аспекти філософського аналізу освітніх знань і відкриттів.

Вимоги до знань та умінь студентів:

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Філософія освіти” студент повинен:

Знати:

— суть і особливості розвитку філософії освіти в сучасних умовах;

— освітню методологію, методи досліджень і їх ідейно-філософське забезпечення;

— історію формування і розвиток філософії освіти;

— роль філософії у розвитку знань про природу і суспільство;

— соціально-психологічні аспекти освітніх досліджень;

— ефективність науково-освітньої діяльності;

— філософський зміст основних педагогічних понять;

— основні принципи і закони науково-освітнього мислення;

— філософські прийоми формування освітніх понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування і узагальнення;

— структуру та класифікацію педагогічних висновків;

— зміст та загальну характеристику освітніх концепцій;

— особливості педагогічної гіпотези;

— сутність наукової аргументації;

— основні закономірності філософії освіти;

— особливості використання науково-освітніх знань в різних професіях.

—

Уміти:

— орієнтуватись у глобальних проблемах розвитку освіти;

— давати філософське тлумачення особливостей формування та розвитку освіти;

— проводити філософський аналіз освітніх досліджень;

— працювати з літературними джерелами, відбирати та аналізувати наукову інформацію;

— робити певні філософські висновки та рекомендації;

— приймати практичні рішення щодо оптимального застосування набутих знань при виконанні своїх професійних обов'язків;

— розкривати зміст основних форм наукового мислення;

— використовувати наукові принципи і закони для аналізу конкретних педагогічних ситуацій;

— проводити операції над науково-педагогічними поняттями;

— використовувати філософсько-освітнє мислення.

Критерії оцінювання знань студентів:

В основу оцінки знань студента з курсу „Філософія освіти” покладені такі якісні характеристики:

- широта й глибина знань в обсязі навчальної програми;
- творче опанування теоретичного змісту курсу;
- обґрунтованість відповідей і точність визначень;
- самостійність і конструктивізм мислення.

Рівень знань студентів під час екзамену оцінюється на:

“Відмінно” 90-100 балів: виставляється за умови, коли студент в змозі по суті і правильно відповісти на три теоретичні запитання. За своєю формою відмінна відповідь повинна бути повною та логічною, матеріал викладатися чітко.

“Добре” 75-89 балів: виставляється за умови, коли студент дає повні правильні відповіді на три питання, при цьому допускає неповне висвітлення одного з питань, або при дачі правильних, але недостатньо повних відповідей на три питання.

„Задовільно” 60-74 бали: виставляється за умови, коли студент дає відповідь на два питання, або недостатньо висвітлює три теоретичні питання та допускає помилки.

„Незадовільно” 1-59 балів: виставляється в тих випадках, коли відповідь не задовольняє оціночних критеріїв або за рівнем повноти виявляється нижче вимог прийнятого мінімуму знань.

Під час заліків «Зараховано»: 60-100 балів, «Не зараховано»: 1-59 балів.

Студентам філософія освіти допоможе упорядкувати в своєму науковому дослідженні головне та другорядне, систематизувати отримані педагогічні знання, оволодіти різноманітною інформацією, з котрою вони зустрічаються в процесі навчання і на практиці. Крім цього, знання філософії освіти додає впевненості у власних судженнях.

Зараз філософія освіти одна з найдинамічніших дисциплін, зразок педагогічної аргументованості.

Вивчення філософії освіти студентами вузів взагалі передбачає засвоєння ними філософських основ правильного педагогічного мислення, яке виробила і нагромадила передова філософська думка протягом майже трьохтисячного розвитку.

НАВЧАЛЬНО – ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

ТЕМИ	Лекції	Практичні, Семинарські , лабораторні	Самостійн а робота	Всього о годин	Форма контролю	Кіль кість балів
Модуль І						
Тема 1. Філософія освіти як навчальний предмет і галузь досліджень.	2	2	8	12	перевірка конспекту	6
Тема 2. Східна парадигма філософії освіти та її особливості.	2	2	8	12	перевірка конспекту	6
Тема 3. Західна парадигма філософії освіти.	4	2	8	14	перевірка конспекту	6
Тема 4. Середньовічно-християнська філософсько-освітня думка.	2	1	8	11	перевірка конспекту	6
Тема 5. Ренесанс та його освітні цінності.	2	1	8	11	перевірка конспекту	6
Тема 6. Західноєвропейська філософсько-педагогічна парадигма культури Модерну.	4	1	8	13	перевірка конспекту	6
Тема 7. Проблеми освіти та виховання в філософії французького Просвітництва.	4	1	8	13	перевірка конспекту	6
Тема 8. Освітні ідеї представників Німецької	4	2	8	14	перевірка конспекту	6

класичної філософії.						
Тема 9. Некласична європейська філософська парадигма та криза європейської модерністської філософії освіти.	4	2	8	14	перевірка конспекту	6
Тема 10. Філософія освіти ХХ століття.	4	2	8	14	перевірка конспекту	6
Модуль II						
Тема 11. Антична парадигма філософії та освіти та її розвиток в Північному Причорномор'ї.	2	1	8	11	перевірка конспекту	6
Тема 12. Філософсько-освітня думка Київської Русі.	2	1	8	11	перевірка конспекту	5
Тема 13. Європейське Відродження та Реформація та їх вплив на філософсько-освітню думку України.	4	2	8	14	перевірка конспекту	6
Тема 14. Філософсько-освітні в українській філософській думці XVII – XVIII століття.	4	2	8	14	перевірка конспекту	6
Тема 15. Філософсько-освітня думка України другої половини XVIII - XIX ст..	2	1	8	11		6

Тема 16. Українська філософія освіти XX століття.	2	1	8	11	перевірка конспект- ту	6
Тема. 17. Новітня філософія освіти України.	2		8	10	перевірка конспект- ту	6
Всього годин	50	24	136	210		100

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Тема1. Філософія освіти як навчальний предмет і галузь досліджень.

Ускладнення світобуття і спеціалізація філософських наукових досліджень. Сучасна структура філософії. Освіта як предмет філософського пізнання. Філософія освіти як навчальний предмет та його основні проблеми.

Освіта як світоглядно-методологічна проблема. Освіта і культура. Освіта і нація. Структура освіти і педагогіки. Освіта, церква, держава. Педагогіка як філософська практика.

Методологічні питання змісту освіти. Проблема мети суспільства і мети освіти. Структура освітнього процесу. Навчальний план. Програма учбової дисципліни. Статус вчителя і учня і методика навчання. Принципи освіти і національні цінності.

Освіта як історико-філософська проблема. Філософські парадигми і освіта. Питання сумісності світоглядних парадигм в освіті. Інтернаціоналізація і денаціоналізація освіти. Проблема національної освіти в Україні.

Тема 2. Східна парадигма філософії освіти та її особливості.

Загальна характеристика східної парадигми освіти. Зв'язок між філософським вченням про світ, суспільство і людину та шкільною освітою. Філософсько-педагогічна думка давньої Індії. Касти і школа. Проблема вибору особистого життя у філософських школах Індії. Статус вчителя і учня. "Недіяння" як метод навчання. Питання мети навчання (йога, нірвана та

ін.). Людина як мікрокосм та ідеал освіченості.

Філософсько-педагогічна думка давнього Китаю. Ієрархія "піднебесної" і освіта. Конфуціанська школа: мета і методологія освіти. Стосунки вчителя і учня. Статус імператора і школа. Питання освіти і свободної особистості у вченнях Моцзи та Лаоцзи. Мудрець як ідеал освіченості.

Вплив східної парадигми освіти на європейський освітній процес.

Тема 3. Західна парадигма філософії освіти.

Обставини виникнення та загальна характеристика західної освітньої парадигми. Софісти і освіта давньої Греції. Поліс та освіта. Рим як інтерпретатор давньогрецької освіти.

Проблема мети освіти (Мілет, Ефес, Снарта, Афіни тощо). Філософ як ідеал освіченості (Платон, Аристотель). Ідеал природного життя в кініків та освіта. Школи стоїків і піфагорійців. Епікурейство і проблема моральної особистості.

Питання освіти і політики в Римській державі. Риторичні школи і правознавство. Раннє християнство і освіта. Руйнування античної системи освіти та її наслідки для народів Європи. Християнський ідеал освіченості.

Тема 4. Середньовічно-християнська філософсько-освітня думка .

Специфіка людської життєдіяльності та суспільства в Європі після розпаду Римської імперії. Візантія і Західна імперія: стан освіти і ставлення до неї. Початок католицької уніфікації освіти. Поліцентризм освіти у Візантії. Ідеал освіченості в Візантійській імперії та Східній Європі.

Монастирі і монастирські школи. Ідеал освіченості і вихованості. Схоластика як метод навчання, її відмінність від методів навчання в школах античності. Структура навчання. Цехове навчання.

Виникнення університетів. Розділ освіти на церковну і гуманітарну.

Тема 5. Ренесанс та його освітні цінності.

Розвиток міст та формування нового суспільного стану. Розвиток торгівлі та ремесла і збагачення міського населення. Панування християнського раціоналізму. Відродження античних цінностей та античного світогляду. Домінування у філософії ренесансних принципів гуманізму, антропоцентризму, титанізму. Нещадна критика схоластичного способу навчання та виховання.

Завершення процесу формування націй та становлення національних освітніх систем. Перші філософсько-освітні ренесансні теорії на принципах гуманізму та з критикою схоластики. Перші експериментальні школи. Освітні цінності Реформації та Контрреформації. Освітні погляди Роттердамського, Монтеня, Лютера, Кальвіна, Лойоли.

Тема 6. Західноєвропейська філософсько-педагогічна парадигма культури Модерну.

Протиборство уніфікації і націоналізації в освіті Західної Європи XVII — XVIII ст. Роль культури Ренесансу в ствердженні освітньої парадигми Просвітництва. Наука і проблема створення школи нового типу.

Філософсько-педагогічна думка Англії XVII — XVIII ст. Схоластика і новаторство. Проблема морально-освітнього ідеалу. Протестантський світогляд британського суспільства як фундамент утилітарної моралі. Філософсько-педагогічне вчення Дж. Локка. Рациональне та ірраціональне у освітньо-виховній концепції Дж. Локка. Філософсько-освітнє вчення Я. Каменського: "лабіринти світу" і школа. Мануфактурно-промислова спеціалізація і шкільне навчання. Держава і спеціалізація особи.

Тема 7. Проблеми освіти та виховання в філософії французького Просвітництва.

Питання співвідношення природного і соціального, раціонального та ірраціонального у філософії просвітників Франції. Вплив англійської філософії та філософії освіти на

формування філософсько-освітніх ідей мислителів Франції XVIII ст.. Просвітницька діяльність енциклопедистів та філософсько-освітні роздуми (Д.Дідро, Е. Кондільяк, Вольтер, Ж..Ламетрі). Філософія освіти езуїтів і Б.Паскаль. Філософія освіти Ж.-Ж. Руссо та її роль в європейському шкільництві.

Тема 8. Освітні ідеї представників Німецької класичної філософії.

Філософсько-педагогічна думка Німеччини. Роль Реформації в модернізації освіти Німеччини XVIII — початку XIX ст. Протестантська етика та індивідуалізм. Педагогіко-філософське вчення Песталоцці. Проблеми освіти у філософії німецьких романтиків.

Вчення про освіту і виховання І.Канта, Й.Фіхте, Ф.Шеллінга, Г.Гегеля. Людина, розум і освіта у філософії Л.Фейєрбаха. Держава і освіта. Спеціалізація особистості та державна політика. Проблема формування критичного мислення в системі навчання та виховання. Місце морального та інтелектуального навчання та виховання в філософсько-освітніх міркуваннях німецьких класиків.

Тема 9. Некласична європейська філософська парадигма та криза європейської модерністської філософії освіти.

Класична раціональність і промислово-урбаністична цивілізація та світоглядна криза. Суспільний і технологічний поділ праці та спеціалізація навчання. Промислові перевороти та потреба в реформуванні системи освіти. Держава і школа.

Природознавство і освітньо-виховний процес. Вплив позитивізму на роботу школи. Прагматизм, утилітаризм, нігілізм. Професійна і "класична" школа. "Експериментальна педагогіка" і проблема "всесічно розвиненої особи". Ідея свободи особистості як світоглядна засада трансформації класичної системи освіти. Статус вчителя і учня. Педагогіка "недіяння".

Соціологізація педагогіки. Концепція соціального виховання. Трудова школа. Школа і національна держава.

Природа і соціалізація людини. Мета навчання і виховання. Дилема технократизму в освіті. Проблема "надлюдини".

Тема 10. Філософія освіти ХХ століття.

Перша світова війна, революція в Європі початку ХХ ст. як показники кризи модерністської парадигми філософії освіти. Друга світова війна, крах світових імперій і глобальна криза освіти.

Колективізм та індивідуалізм як освітні альтернативи. Технізація і милітаризація школи. Проблема мети виховання. Домінування політики над школою і освітою. Репресивна і демократична педагогіка. "Радянська педагогіка" та її суперечності.

Екологічні проблеми як проблеми науково-освітньої раціональності. Зміна типу сім'ї. Проблема "свобідної" особистості. Особа і корпорація. Інформаційний вибух. Соціальна мобільність.

Поглиблення кризи освітньої системи спричиненої суттєвими суспільними, економічними, політичними, світоглядними трансформаціями. Роль некласичної західної філософії у поглибленні кризових явищ в освіті. Криза раціонально-механістичної парадигми. Новий образ людини в некласичній філософії. Методологічна роль сучасної філософії освіти в осмисленні нових задач новітньої системи освіти. Філософія освіти прагматизму та утилітарна філософія освіти Дж.Дьюї.

Феноменологічно-екзистенціальна методологія у філософії освіти. Ідея людиновимірності буття Сартра, Гайдегера, Ясперса. Постпозитивізм в освіті. Ідея відкритого суспільства К.Поппера та його послідовників. Постмодерністський вимір філософії освіти (М.Фуко, Дерідда). Структуралістське та постструктуралістське розуміння пізнання людини.

Тема 11. Антична парадигма філософії та освіти та її розвиток в Північному Причорномор'ї.

Проникнення античної цивілізації та античної філософської

культури на територію Північного Причорномор'я в VI-V ст. до н.е. Поширення на цій території античної освітньої культури та найкращих прикладів античної філософії та філософсько-освітніх ідей. Взаємопроникнення та взаємозв'язок античної культури та автентичних цивілізацій. Формування регіональних особливостей філософствування та осмислення проблем суспільства, людини та освіти. Філософські та філософсько-освітні ідеї Анахарсіса Скіфського. Освітній процес на північному Причорномор'ї. Школа в грецьких колоніях. Освіта серед готів.

Духовно-практичне філософствування Токсаріса, Замолксіса, Абаріса, Біона Борисфеніта, Сфера Босфорського та ін..

Тема 12. Філософсько-освітня думка Київської Русі.

Формування національної державності. Східнослов'янська міфологія, провідні світоглядні архетипи. Дохристиянські витоки української філософії. Поширення християнства та античної філософської спадщини на територію Київської Русі. Культурні впливи Візантійської імперії на східних слов'ян та на формування їх освітніх традицій. Особливості типу української філософської парадигми. Проблема людини, моралі та історії в "книжництві". Шкільництво в Київській Русі і його філософське розуміння. "Изборник" Святослава про освіту і навчання. Проблема вихованості у "Повчанні дітям" В.Мономаха. Метод навчання "книжників".

Тема 13. Європейське Відродження та Реформація та їх вплив на філософсько-освітню думку України.

Поширення принципів та цінностей Ренесансу на територію України в XVI ст.. Погляди на школу і виховання С.Оріховського-Роксолана. Філософсько-педагогічна основа діяльності Ю.Дрогобича, П.Русина, І.Вишенського. Розвиток національної системи освіти України . Роль православної церкви України у становленні вітчизняної освіти. Перші українські освітні заклади вищого типу та їх просвітницька діяльність.

Острозька академія та становлення національної вищої школи. Філософсько-освітня думка братських шкіл. Філософсько-освітні ідеї українських мислителів Відродження Іова Борецького, Мілетія Смотрицького, Лаврентія Зизанія, Захарія Копистенського та ін..

Тема 14. Філософсько-освітні в українській філософській думці XVII – XVIII століття.

Розвиток національної системи освіти та результати десятиліть плідної праці та відданої боротьби.

Просвітницька діяльність Петра Могили. Освіта братських шкіл. Боротьба з єзуїтськими школами. Києво-Могилянський колегіум. Філософсько-освітня своєрідність українського бароко та відображення його рис в системі національної освіти. Філософсько-освітня думка Києво-Могилянської колегії. Перші класичні університети в Україні. Освітня діяльність та її осмислення П.Могилою, Й.Кононовичем-Горбацьким, І.Гізелем, Л.Барановичем, І.Максимовичем, Д.Тупталом, І.Галятовським та ін..Створення розгалуженої системи шкіл Гетьманщини. Панування гуманістичних та реформаційних ідей в українській філософії освіти XVII ст.. Філософсько-педагогічні думки Ф.Прокоповича. Філософія щастя Г.С.Сковороди. Становлення української мови.

Тема 15. Філософсько-освітня думка України другої половини XVIII - XIX ст.

Криза національної системи освіти. Складні суспільно-політичні та культурно-освітні процеси XVIII - XIX ст. на території України. Панування романтизму в культурі та у філософії-освіти України XIX ст.. Визначальна роль національної освіти у становленні нації. Просвітницька діяльність та філософсько-освітні ідеї діячів Кирило-Мефодіївського товариства та мислителів українського романтизму (М.Костомарова, Т.Шевченка, М.Вовчок, М.Міхневича, О.Новицького тощо). Хутірська філософія освіти П.Куліша. Кордоцентризм філософії освіти П.Юркевича.

Університетська та шкільна освіта в Україні XIX ст.. Просвітницька діяльність М.Драгоманова, В.Антоновича, М.Гринченка, О.Пчілки Л.Українки та ін.. Боротьба за освітні права та свободи української інтелігенції в Російській та Австро-Угорській імперіях. Філософсько-педагогічні погляди К.Ушинського, О.Маркова.

Тема 16. Українська філософія освіти XX століття.

Реформа освіти в Україні як формування і реалізація філософсько-педагогічних ідей Постмодерну. Постмодернізм і українська філософсько-педагогічна традиція. Вчення про поступ І.Франка. "Розколена людина" М.Хвильового і проблема національної освіти. "Загублена українська людина" і радянська освітня реформа в Україні. Педагогічні системи А.С. Макаренка та В.О.Сухомлинського

Основні методологічні принципи реформи освіти в Україні. Школа і держава. Школа і релігія. Проблема громадянської етики. Українська школа і українська філософія освіти. Освіта, економіка і громадянське суспільство. Вчитель і "революція духу" в Україні.

Тема 17. Новітня філософія освіти України.

Становлення філософії освіти як галузі філософського знання в Україні: історичні реалії та перспективи розвитку. Методологічні засади реформаційних процесів в українській національній освітній системі XXI століття. Соціокультурні та антропологічні умови становлення нової парадигми освіти в Україні. Синергетична методологія філософії освіти та система освіти як нелінійний конструктор. Опозиція лінійного та нелінійного в постнекласичній парадигмі освіти. Філософсько-освітні розвідки В.Лугая, В.Кременя, В.Андрущенко, І.Предборської, О.О.Базалука та ін.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1: Предмет і завдання філософії освіти.

1. Поняття світи. Освіта як предмет філософського пізнання.
2. Освіта і національна культура. Національне й міжнаціональне в освіті України.
3. Структура суспільного життя і структура освіти.

Література:

1. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. М., 1995.
2. Дьюи Д. Демократия и образование. Гл. 24. М., 2000.
3. Миронов В.В. Проблемы образования в современном мире и философия. //Отечественные записки. М.,2002 – № 2.
4. Парсонс Т. Система современных обществ. Гл. 5 (Революция в образовании). М.,1997.
5. Парсонс Т. Высшее образование как средоточие научных интересов./ О построении теории социальных систем: интеллектуальная автобиография.//Парсонс Т. Система современных обществ. – М., 1997.

Тема 2. Східна парадигма філософії освіти.

1. Особливості східної філософської парадигми та основні риси, форми педагогічної реалізації східної парадигми освіти (давня Індія і Китай).
2. Проблеми навчання та виховання в ведичній світоглядно-філософській традиції.
3. Домінування проблем морального виховання в філософії конфуціанства та 19аоїзму. Освітній досвід Конфуція.
4. Прогресивна та регресивна роль освіти в філософських вченнях шкіл давнього Китаю (даосизм, легізм).

Література:

1. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.
2. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с

3. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

4. Чанышев А.Н. Философия Древнего мира: Учебн. для вузов. – М.: Высш.шк., 1999. – 703с.

5. Джуринський А.Н. История педагогики древнего и средневекового мира: учебное пособие. – М.: Изд. Совершенство, 1999. – 400с.

Тема 3. Проблеми освіти та виховання в античній філософії.

1. Досократівська філософія та її філософсько-освітні цінності. Піфагорійський союз як перший освітній осередок.

2. Класична антична філософія освіти. Філософсько-освітні погляди софістів та Сократа.

3. Визначальна роль освіти та виховання у філософії Платона.

4. Аристотелівське розуміння природи освіти та виховання.

5. Філософсько-освітні ідеї елліністичної філософії.

Література:

1. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.

2. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.

3. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

4. Чанышев А.Н. Философия Древнего мира: Учебн. для вузов. – М.: Высш.шк., 1999. – 703с.

5. Джуринський А.Н. История педагогики древнего и средневекового мира: учебное пособие. – М.: Изд. Совершенство, 1999. – 400с.

Тема 4. Християнська парадигма філософії освіти.

1. Європейське суспільство і освіта після розпаду Римської імперії. Основні напрямки в освіті — католицький, православний, реформаційний.

2. Монастирські школи і схоластика як метод навчання.

3. Університети і розділ освіти на церковну і гуманітарну.
4. Освітні цінності Ренесансу і Реформації та філософія освіти єзуїтів.

Література:

1. Августин. Исповедь (отдельные главы из книг 1-7, 10, 12-13) //Августин. Творения. Т.1- Спб., 1998.
2. Августин. Об учителе. //Августин. Творения. Т.1. Спб.,1998.
3. Фома Аквинский. Сумма теологии. Ч.1, вопрос 1; вопросы 75-83, 93,115-117.- Киев,2005.
4. Коменский Я. Панавгия. Гл. 14-16. //Коменский Я. Соч. М.,1997.
5. Коменский Ян Амос. Антология гуманной педагогики. М., изд-во Шалвы Амонашвили, 1996.

Тема 5. Філософсько-педагогічні ідеї XVII-XVIII ст..

1. Філософсько-педагогічна думка початку епохи Модерну (Р.Декарт, Ф.Бекон, Б.Спіноза).
2. Рациональне та ірраціональне у філософсько-освітньому вченні Дж.Локка.
3. Природне та соціальне у філософії освіти французьких просвітників (Вольтер, Д.Дідро, Е. Ламетрі, А. Кондільяк та ін..).
4. Освітня теорія Ж.Ж.Руссо та її роль розвитку європейського шкільництва.
5. Мануфактурно-промислове виробництво та філософсько-педагогічне вчення Я.Коменського.

Література:

1. Локк Д. Мысли о воспитании; Мысли о том, что читать и изучать джентльмену. //Локк Д. Соч. в 3-х тт. Т.3. - М.,1988.
2. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или о воспитании. // Руссо Ж.-Ж. Избранные сочинения. Т.1.- М., 1961.
3. Гельвеций К. Об уме. Рассуждение 3, гл 1, Рассуждение 4, гл. 17. //Гельвеций. Сочинения. В 2-х тт. Т. 1. - М., 1974.
4. Гельвеций К. О человеке. Разд.1,гл. 1-10; Разд. 5, гл. 1-9; Разд. 10, гл. 1,11. //Гельвеций Сочинения. В 2-х тт. Т.2.- М.,1974.

5. Дидро Д. Последовательное опровержение книги Гельвеция «О человеке». // Дидро Д. Сочинения. В 2-х тт. Т.2.- М., 1991.

Тема 6. Філософсько-освітні ідеї представників Німецької класичної філософії.

1. Німецький романтизм і філософсько-освітні погляди Ф.Шлейєрмахера.

2. Філософсько-освітні ідеї І.Канта.

3. Роль Й.Фіхте у становленні німецької національної системи освіти. Вчення Й.Фіхте про «Я».

4. Освіта як вихід в об'єктивну сферу у філософії Г.Гегеля.

5. Натуралістично-антропологічне розуміння освіти у філософії Л.Фейєрбаха.

Література:

1. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.

2. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.

3. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

4. Духовнева А.В. История зарубежной педагогики и философия образования / А.В.Духовнева, Л.Д.Столяренко. – Ростов- на – Дону: Феникс, 2000. – 480 с.

5. Асмус В. Ф. Иммануил Кант. – М., 1973.

Тема 7. Методологічно-світоглядна роль неklasичної філософії ХІХ століття у трансформації західної системи освіти.

1. Промислово-урбаністична цивілізація і криза класичної науково-педагогічної раціональності.

2. Позитивізм та боротьба науково-раціонального та релігійно-містичного світоглядів і їх вплив на освіту.

3. Ірраціоналізм філософії життя та експериментальна педагогіка.

4. Свобода людини як освітньо-виховна мета.

Література:

1. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.

2. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.

3. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

4. Фишер М.И. Философия образования и комплексное исследование образования. //Вопросы философии, 1995, № 11-С.26-34.

5. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: Монографія. – Черкаси: Вид.від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.

Тема 8. Філософія освіти ХХ – ХХІ століття.

1. Прагматично-утилітарна парадигма освіти Дж. Дьюї та внесок американського прагматизму у процес трансформації освіти.

2. Екзистенціальні цінності в сучасній освіті.

3. Постмодерністські мотиви в сучасній освіті.

Література:

1. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.

2. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.

3. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

4. Фишер М.И. Философия образования и комплексное исследование образования. //Вопросы философии, 1995, № 11-С.26-34.

5. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: Монографія. – Черкаси: Вид.від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.

Тема 9. Філософсько-освітні мотиви в давній українській філософії.

1. Антична філософія та освіта та їх розвиток на території України (Анахарсіс, Біон Борисфеніт, Сфер Босфорський та ін).

2. Проблеми освіти, виховання та християнського освітнього ідеалу в перекладній літературі Київської Русі.

3. Філософсько-освітні ідеї «книжництва».

4. Філософія освіти В.Мономаха, Іларіона Київського, Кирила Туровського.

Література:

1. Бычко А.К. Народная мудрость Руси. — К., 1988.

2. Бондарь С.В. Историко-мировоззренческое содержание “Изборников” 1073-1076 годов. — К., 1990.

3. Булашев Г. Український народ в своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. — К., 1992.

4. Горський В.С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі. — К., 1993.

5. Горський В.С. Образ світу в Софії Київській // Філософ. і соціол. думка. — №6. — 1989.

6. Горський В.С. Історія української філософії. — К., 1996. — 389 с.

7. Громов М.М. Визначення філософії в давньо-українській писемності // Філософ. і соціол. думка. — 1989. — №1.

8. Замалеев А.Ф., Зоц В.А., Мыслители Киевской Руси. — К., 1981.

9. Машенко С.Т. Основні проблеми в історії української філософії. — Чернігів, 2002.

10. Шекало О. Український світ // Українська культура. — 1992. — №2.

11. Історія філософії України. Хрестоматія. — К., 1993. — С.6-68.

12. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. — К., 1997. — С. 64, 103, 194.

13. Історія філософії на Україні. — Т.1. Розд.2,3. — К., 1987.

14. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.
15. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.
16. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.
17. Чорний О.О. Історія філософсько-освітніх ідей в Україні та їх онтологічна орієнтація: монографія / О.О.Чорний. – Чернігів: Десна Поліграф, 2014. – 424с.

Тема 10. Філософсько-освітня думка України епохи Відродження.

1. Панування гуманістичних ідей в українській філософсько-освітній думці.
2. Ідеал освіченості у творчості С.Оріховського-Роксолана, Ю.Дрогобича, П.Русина.
3. Питання освіти та виховання у філософії викладачів Острозької академії та братських шкіл.

Література:

1. Мащенко С.Т. Основні проблеми в історії української філософії. — Чернігів, 2002.
2. Шекало О. Український світ // Українська культура. — 1992. — №2.
3. Історія філософії України. Хрестоматія. — К., 1993. — С.6-68.
4. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 1996. – 389с.
5. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. — К., 1997. — С. 64, 103, 194.
6. Історія філософії на Україні. — Т.1. Розд.2,3. — К., 1987.
7. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.

8. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.

9. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

10. Чорний О.О. Історія філософсько-освітніх ідей в Україні та їх онтологічна орієнтація: монографія / О.О.Чорний. – Чернігів: Десна Поліграф, 2014. – 424с.

Тема 11. Філософсько-освітні ідеї мислителів класичної доби української філософії.

1. Освітні трансформації в українському суспільстві XVI-XVIII ст.. та визначальна роль навчальних закладів вищого типу (братські школи, Острозька академія, Києво-Могилянський колегіум).

2. Проблема морального та розумового у філософсько-освітніх сентенціях професорів Києво-Могилянського колегіуму (П.Могила, І.Гізель, Л.Баранович та ін.).

3. Філософсько-освітні ідеї та педагогічна діяльність Ф.Прокоповича та Г.Кониського.

4. Філософія освіти Г.С.Сковороди.

Література:

1. Машенко С.Т. Основні проблеми в історії української філософії. — Чернігів, 2002.

2. Шекало О. Український світ // Українська культура. — 1992. — №2.

3. Історія філософії України. Хрестоматія. — К., 1993. — С.6-68.

4. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. — К., 1997. — С. 64, 103, 194.

5. Історія філософії на Україні. — Т.1. Розд.2,3. — К., 1987.

6. Нічик В.М. Феофан Прокопович. – М.,1997.

7. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 1996. – 389с.

8. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.

9. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.

10. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

11. Чорний О.О. Історія філософсько-освітніх ідей в Україні та їх онтологічна орієнтація: монографія / О.О.Чорний. – Чернігів: Десна Поліграф, 2014. – 424с.

12. Шевченко В.І.Філософська зоря Лазаря Барановича. – К., 2001.

13. Микитась В.Л. Давньоукраїнські студенти та професори /В.Л. Микитась. – Київ, 1994. – 288с.

Тема 12. Філософсько-освітні дослідження в українській філософії ХІХ – ХХ століття.

1. Кирило-Мефодіївське товариство про значення та роль освіти в умовах національного відродження України (Костомаров М., Білозерський В., Маркевич О.).

2. "Хутірська філософія освіти" П.Куліша.

3. Кордоцентризьке розуміння освіти та виховання П.Юркевича.

4. Боротьба за національну освіту українських мислителів другої половини ХІХ – поч. ХХ століття (Драгоманов М., О. Пчілка, І.Франко, Грінченко Б. та ін..) та Таївлософія освіим О.Музиченка та Маркова М.

5. Філософсько-освітні сентенції сучасної української філософії (В. Лутай, В. Андрущенко., І Предборська, І. Зязюн та ін..).

Література:

1. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.

2. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.

3. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.:Вища освіта, 2005. – 544 с.

4. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 1996. – 389с.
5. Мащенко С.Т. Основні проблеми в історії української філософії. — Чернігів, 2002.
6. Мащенко С.Т. Філософсько-освітня думка Миколи Маркова. / С.Т.Мащенко. – Чернігів, 2008. – 64 с.
7. Історія філософії України. Хрестоматія. — К., 1993. — С.6-68.
8. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. — К., 1997. — С. 64, 103, 194.
9. Історія філософії на Україні. — Т.1. Розд.2,3. — К., 1987.
10. Чорний О.О. Історія філософсько-освітніх ідей в Україні та їх онтологічна орієнтація: монографія / О.О.Чорний. – Чернігів: Десна Поліграф, 2014. – 424с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

Вивчення курсу “Філософія освіти” передбачає, що філософсько-освітній світогляд сучасної людини формується шляхом вивчення великого концептуально-тематичного матеріалу, філософських і освітніх досягнень різних культур і цивілізацій у вигляді комплексу науково-освітніх ідей.

Процес вивчення курсу “Філософія освіти” варто починати з переліку питань і тем, списку рекомендованої літератури. Опрацьовуючи підбірку літератури з кожної теми, слід звернути увагу на ключові поняття теми. Певний час належить виділити для ознайомлення з першоджерелами.

Опановуючи напрямки філософсько-освітнього мислення східних та західних народів, слід прагнути до вироблення власного погляду на спільне та відмінне в педагогічних ідеях, концепціях та творчих здобутках мислителів з різних епох, цивілізацій, країн.

Незалежно від обраного фаху чи виду діяльності ціннісна вага професіоналізму завжди буде зростати пропорційно до філософсько-освітньої праці суб'єкта. Вивчаючи філософію освіти ви вчитесь не лише науково та творчо мислити, користуватися критерієм педагогічної істини і законами науки,

а й завжди залишатися апологетом вищої правильності. У цьому і полягає смисл вимог до розуміння студентом основних принципів і законів правильного науково-педагогічного мислення, які виробила і нагрмадила філософія освіти.

Реферат – самостійно побудований процес вивчення філософсько-освітньої проблематики, який включає наступні моменти:

- Вибір теми;
- Ознайомлення з відповідною літературою;
- Ведення конспектів з окремих питань;
- Синтез усіх етапів праці у вигляді завершеного дослідження.

Для цього необхідно скласти план до реферату, який повинен влючати в себе:

1. Вступ.
2. Основну частину.
3. Висновок.
4. Список використаної літератури.

Загальний обсяг роботи складає 15-20 сторінок друкованого або написаного від руки тексту.

У **вступі** розкривається задум автора, тобто основна мета роботи та її завдання, актуальність даної проблеми, практична значущість питань, які привернули увагу магістранта.

В **основній частині** йдеться про найважливіші принципи і закони філософії освіти, розкривається зміст основних форм науково-освітнього мислення, складність всіх форм філософського мислення. Наводяться приклади ідейних систем та творчих поглядів мислителів тощо.

У **висновках** роботи дається узагальнення автора з обраної ним теми. Слід робити посилання на наукові джерела, записуючи назву мовою оригіналу та вказуючи кількість сторінок, а перед тим – назву видавництва, місто та рік видання.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

1. Освіта як предмет філософського пізнання.
2. Освіта як світоглядно-методологічна проблема.
3. Структура освіти і педагогіки.

4. Освіта, церква, держава.
5. Педагогіка як філософська практика.
6. Проблема мети суспільства і мети освіти.
7. Принципи освіти і національні цінності.
8. Питання сумісності світоглядних парадигм в освіті.
9. Проблема національної освіти в Україні.
10. Суспільство і освіта.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Об'єктивні, всезагальні “науково-освітні закони”, що існують завдяки логічному мисленню у дійсності безпосередньо пов'язані з суб'єктивністю та унікальністю людини, з її інтелектуальним проявом. Знання постійно примушує працювати особисті потенції людини, силу інтелекту та духовну насагу. Потенціал філософії освіти залежить від того чи вдається магістранту неупереджено, без заздалегідь відомих, в більшості випадкових, постулатів самостійно здійснювати науковий пошук, вільно осмислювати філософсько-світоглядні та наукові питання. Навчальною програмою передбачається, що значну частину матеріалу дисципліни студенти-магістранти мають оволодіти самостійно, силою власних інтелектуальних зусиль.

Мета цих методичних матеріалів і полягає в тому, аби спрямувати працю магістрантів, пробудити у них бажання самостійного осмислення найважливіших філософсько-освітніх питань. Мислення, аби здійснювати потрібний філософсько-освітній пошук, повинно бути підготовлене, треноване. Найбільш ефективним засобом для цього є набір філософсько-освітніх джерел, тестів, питань, проблемно-пошукових ситуацій, які покликані активізувати науково-дослідну діяльність магістрів. Відповідь на кожні вправу, тему чи запитання формується на основі вивчення відповідних розділів підручника чи посібника, першоджерел.

Формою контролю за якістю самостійного накопичення знань з філософії освіти можуть бути реферативні праці, курсові роботи, участь магістрантів у роботі на семінарських заняттях. Перелічені форми вияву ефективності самостійної роботи магістрантів не лише поглиблюють знання з філософії освіти та стимулюють їх потяг до потрібних знань, виробляючи навички філософсько-наукового пошуку, а й в цілому сприяють підвищенню загального рівня інтелектуальної, а отже й професійної підготовки магістрантів.

Питання для індивідуальних самостійних занять.

1. Основні методологічні принципи реформи освіти в Україні.
2. Школа і релігія.
3. Українська школа і українська філософія освіти.
4. Освіта, економіка і громадянське суспільство.
5. Вчитель і "революція духу" в Україні.
6. Погляди на мету і зміст етичного виховання в сучасній філософії освіти і педагогіка.
7. Уміння користуватися правами як ознака свободної особистості.
8. Основні етапи етичного виховання.
9. Особистий аспект етичного виховання.
10. Етапи особистого етичного виховання.
11. Реформа освіти в Україні і проблеми етичного виховання.
12. Методологічні стратегії навчального плану.
13. Мета навчання і мета етичного виховання.
14. Учбова програма і методологія її обґрунтування.
15. Репресивна і діалогічна педагогіка.
16. Масова та спеціалізована школа.
17. Постмодерністичне суспільство і навчальна програма.
18. Естетика як наука про чуттєво-предметну діяльність і емоційно-почуттєве пізнання.

19. Парадаксальність співвідношення мистецтва і творчості вчителя.
20. Методологічні основи естетичного виховання.
21. "Комп'ютерна людина" і людська емоційність.
22. Комп'ютерна віртуальна реальність і свободна моральна особистість.
23. Художньо-образне навчання і виховання.
24. Сучасне стандартизоване суспільне виробництво і завдання художньо-образного виховання.
25. Зв'язок мети естетичного виховання із метою морального виховання та викладанням природничонаукових і соціальногуманітарних дисциплін у школі.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Сучасна структура філософії та місце в ній філософії освіти.
2. Освіта як предмет філософського пізнання.
3. Освіта як світоглядно-методологічна проблема.
4. Структура освіти і педагогіки.
5. Освіта, церква, держава: сучасний контекст.
6. Педагогіка як філософська практика.
7. Проблема мети суспільства і мети освіти.
8. Принципи освіти і національні цінності.
9. Питання сумісності світоглядних парадигм в освіті.
10. Проблема національної освіти в Україні.
11. Суспільство і освіта.
12. Структура суспільного життя і освітній процес.
13. Спеціалізація праці та проблема людської індивідуальності.
14. Проблема "нової людини" і нігілізм.
15. Методологічні засоби виховання і концепції "недіяння", "формування", "самотворчості".
16. Теорія освітніх парадигм в сучасній філософії освіти.
17. Загальнолюдські і національні цінності та шкільна освіта в Україні.
18. Загальна характеристика східної парадигми освіти.

19. Філософсько-педагогічна думка давньої Індії.
20. Філософсько-педагогічна думка давнього Китаю.
21. Обставини виникнення та загальна характеристика західної освітньої парадигми.
22. Проблема мети освіти (Мілет, Ефес, Спарата, Афіни тощо).
23. Питання освіти і політики в Римській державі.
24. Візантія і Західна імперія: стан освіти і ставлення до неї.
25. Виникнення університетів.
26. Освітній процес на північному Причорномор'ї.
27. Шкільництво в Київській Русі і його філософське розуміння.
28. Філософсько-освітня думка братських шкіл України кін. XVI – XVII ст..
29. Погляди на школу і виховання С.Оріховського-Роксолана.
30. Філософсько-педагогічна основа діяльності Острозького колегіуму.
31. Протиборство уніфікації і націоналізації освіти Західної Європи XVII —XVIII ст..
32. Наука і проблема створення школи нового типу.
33. Філософсько-педагогічна думка Англії XVII — XVIII ст..
34. Питання співвідношення природного і соціального, раціонального та ірраціонального у філософії просвітників Франції.
35. Філософсько-освітнє вчення Я.Каменського: "лабіринти світу" і школа.
36. Філософсько-педагогічна думка Німеччини.
37. Педагогіко-філософське вчення Песталоцці.
38. Вчення про освіту і виховання І.Канта,Й.Фіхте, Ф.Шелінга, Г.Гегеля.
39. Освітня ситуація в Україні першої половини ХУІІІ ст..
40. П.Могила і проблема українізації освіти.
41. Філософія навчально-виховного процесу в Києво-Могилянській академії.
42. Філософсько-педагогічне вчення Г.Сковороди.

43. Класична раціональність і промислово-урбаністична цивілізація.
44. Суспільний і технологічний поділ праці та спеціалізація навчання.
45. Природознавство і освітньо-виховний процес.
46. Вплив позитивізму на формування сучасних філософсько-освітніх ідей.
47. Професійна і "класична" школа.
48. "Експериментальна педагогіка" і проблема "всесвітнього розвиненої особи".
49. Соціологізація педагогіки.
50. Концепція соціального виховання.
51. Ділема технократизму в освіті.
52. Проблема "надлюдини" в філософії освіти.
53. Результати "українізації" та "європеїзації" освіти в Російській імперії ХУІІІст..
54. Філософія освіти Кирило-Мефодієвського товариства.
55. Філософія освіти Пантелеймона Куліша . «Хутірська філософія».
56. Проблема української школи в Україні (М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський, С. Русова та ін.).
57. Філософсько-освітні ідеї Софії Русової.
58. Друга світова війна, крах світових імперій і глобальна криза освіти.
59. Екологічні проблеми як проблеми науково-освітньої раціональності.
60. Реформа освіти в Україні як формування і реалізація філософсько-педагогічних ідей Постмодерну.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти / Базалук О.О., Юхименко Н.Ф.- К.: Кондор, 2011. – 164 с.
2. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посібник / Г.І. Волинка – К.: Вища освіта, 2005. – 544 с.

3. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Мозгова Н.Г. та ін.. Історія філософії в її зв'язку освітою. – К.: Каравела, 2006. - 480с.
4. Єльнікова Г.В. Концепція спрямованої самоорганізації в управлінні освітою // Післядипломна освіта в Україні, 2001. - № 1. - С. 81-86.
5. Клепко С.Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання. - К. - Полтава: ПОПОПП, 1998. - 360 с.
6. Кремень В. Освіта в Україні: стан і перспективи розвитку (доповідь на і! Всеукраїнському з'їзді працівників освіти 8 жовтня 2001 р.) // Професійно-технічна освіта, 2001. - № 4. - С. 5-Ю.
7. Конох М.С. Формування нової філософії освіти в Україні. Соціально-філософський аспект. - К.: Вища школа, 2001. - 223 с.
8. Корженко В.В, філософія виховання: зміна орієнтацій. - К.: Вид-во УАДУ, 1998. -237 с.
9. Лугай В.С. Роль синергетичної методології у реформуванні управління освітою // Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-30 жовтня 1998 року). - К.: Правда Ярославо-вичів, 1998. - 335 с.
10. Лугай В.С. Філософія сучасної освіти. - К.: Центр «Магістр-8», 1996. - 255 с.
11. Людина у сфері гуманістичного пізнання. - К.: Український центр духовної культури, 1998. - 408 с.
12. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта, 2001. №26. - С. 2-4.
13. Ничкало Н.Г. Філософія сучасної освіти // Педагогіка і психологія, 1996. - № 4. - С. 49-57.
14. Олійник В.В., Нікуліна А.С. Проблеми реформування і розвитку після-дипломної освіти // Післядипломна освіта в Україні, 2001. - № 1. - С. 6-9.
15. Радіонова І.О. Сучасна американська філософія освіти. - Харків: ХДПУ, 2000. - 205 с,

16. Романенко М. Освіта як об'єкт соціально-філософського аналізу. -Дніпропетровськ: Промінь, 1998. - 131 с.
17. Романенко М.І. Філософія освіти: історія і сучасність. - Дніпропетровськ: Промінь, 2001. - 178 с.
18. Сухова Н.М. Становлення методологічних засад філософії освіти як пріоритетної галузі гуманітарного знання. Автореферат, дис. канд. філософських наук. - Київ, Інститут вищої освіти АПН України, 2002. - 17 с.
19. Ушинський К.Д. Про народність у громадянському вихованні // Вибрані пед. твори у 2-х томах. - К.: Радянська школа, 1983. -Т. 1. - С. 43-103.
20. Феноменологія буття людини: сучасна західноєвропейська філософська рефлексія. - К.: Український центр духовної культури, 1999. - 276 с.
21. Філософський метод: перед лицем нових парадигм. - Львів: Центр Європи, 1997. - 235 с.
22. Філософія освіти в сучасній Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 1-3.02.1996. - К.: Віпол, 1997. - 544 с,
23. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи. 36. наукових праць. Вип.3. - К.: Знання, 2000. - 519 с.
24. Шубелка Н.В. Трансформація освіти як явища сучасної культури. Автореферат дис. канд. філософських наук. - Київський університет Ім. Т.Г.Шевченка, 1998. - 16 с.
25. Чорний О.О. Історія філософсько-освітніх ідей в Україні та їх онтологічна орієнтація: монографія / О.О.Чорний. – Чернігів: Десна Поліграф, 2014. – 424с.
26. Ясперс Карл. Про сенс історії // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. - М.: Ваклер, 1996. - С. 184-212.
27. Андрущенко В.П. Высшее образование в контексте глобализации // Зеркало недели, 2002, 26 января.
28. Богомоллов Анатолий. Сверхзадача образования // Персонал, 1998. - № 4. -С. 77-81.

29. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на пороге XXI века. - М.: Изд-во УРАО, 1999. - 208 с.
30. Гессен С.П. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. - М.: Школа-пресс, 1995. - 448 с.
31. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века - М.: Со-вершенство, 1998. - 605 с.
32. Гусинский З.Н., Турчанинова Ю.И. Введение в философию образования. - М.: Логос, 2000. - 224 с.
33. Днепров З.Д. Современная школьная реформа в России, - М.: Наука, 1998. - 404 с.
34. Долженко О.В. Очерки по философии образования. - М.: Кворум, 1995. - 239 с.
35. Добронравова И.С. Синергетика: становление нелинейного мышления. - К.: Лыбидь, 1990. - 149 с.
36. Дьюи Дж. Реконструкция в философии. - М.: Логос, 2001. - 168 с.
37. Каптерев П.ф. Избранные педагогические сочинения. - М.: Педагогика, 1982. - 704 с.
38. Корсак К.В. В XXI век - с новой парадигмой национального образования // Персонал. - 2000. - № 1. - С. 66-72.
39. Краевский В.В. Методология педагогики: прошлое и настоящее// Педагогика, 2002. - № 1. - С. 3-11.
40. Леднев В.С, Содержание образования, Учебное пособие. - М.: Вьюшая школа, 1989. - 360 с.
41. Мамардашвили М.К. Лекции о Прусте. - М.: Изд-во «Аси МагддгШт», 1995. - 548 с.
42. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. 2-е изд - М.: Прогресе, 1992. - 416 с.
43. Рассел Бертран А.У. Человеческое познание, его сфера и границы Перевод с англ. - К.: Ника-Центр, 2001. - 560 с.
44. Рогова А.В. Философия и история образования. Учебное пособие. - Чита: Изд-во Забайкальского ГПУ, 2000. - 140 с.
45. Роджерс К.Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. Перевод с англ. - М.: Прогресе, 1994. - 480 с.

46. Розин В.М. Философия образования: предмет, концепции, направлення изучения // Альма Матер (Вестник вьющей школы). - 1991 - №9 1.-0. 48-58.
47. Розин В.И., Булдаков С.К. Философия образования. - Кострома: Изд-во КГУ им. Н. Некрасова, 1999. - 284 с.
48. Рузавин Г.И. Синергетика и диалектическая концепция развития // Философские науки, 1989. - № 5. - С, 11-21.
49. Осуга Сзцуо. Приобретение знаний / Перевод с японского. - М ; Мир, 1990. - 304 с.
50. Савицкий И.П. Философия образования для XXI века: кризис образования - необходимость новых воззрений // Современная высшая школа, 1990, № 1. - С. 38-45.
51. Синергетика и психология. Материальї круглого стола 10.03.1997. -СПб.: Государственный университет водных коммуникаций, 1997. - 148 с.
52. Сухомлинский В.А. О воспитании. Изд. 3-е. - М.: Политиздат 1979. - 270 с.
53. Философия, культура, образование: Материальї круглого стола // Вопросы философии. - 1990. - № 3. - С. 3-58.
54. Философия образования. - М.: Фонд «Новое тысячелетие», 1996. -288 с.
55. Шварцман К,А. Философия и воспитание. - М.: Политиздат, 1989. -153 с.
56. Філософські абриси сучасної освіти: Монографія. / Авт. Кол. : Предборська І., Вишинська Г., Гайденок В., Гамрецька Г. та ін.. ; За аг. Ред.. І.Предборської – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 226 с.
57. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття: Монографія / Серія «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми». – К.: Педагогічна думка, 2007. – 352 с.
58. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи. 36. наукових праць. Вип.3. - К.: Знання, 2000. - 519 с.
59. Локк Джон. Сочинения: /Новые исследования о человеческом опыте/.

60. Руссо Жан Жак. Змиль или Единственный. — М.,1954.
61. Коменський Я.А. Подорож по лабіринту світу. // Хроніка 2000. — К.,1999.
62. Історія філософії України. Хрестоматія. —К., 1993.
63. Чанышев А.М. Курс лекцій по філософії. — М., 1986.
64. Лінч Дж. Історія середньовічної церкви. — К.,1993.
65. Рассел Бертран. Історія західної філософії. — К.,1996.
66. Драгоманов М.П. Переднє слово до "Громади". // Вибране. — К.,1991.
67. Русова С.Вибрані педагогічні твори. — К.,1997.
68. Хижняк З. Києво-Могилянська академія. — К.,1987.
69. Куліш Пантелеймон. Листи з хутора.// Вибрані твори. — К.,1989. — Т.2.
70. Афанасьев Ю. Автономия Кентавра.: Философия образования.//1996. — №6.—С. 16-19.
71. Гершунский Б.С. Философия образования: научный статус и задачи //Сов. педагогика. — 1991. — №4 — С.69-74.
72. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. — М.,1998.
73. Гессен С.И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию. — М.:Школа-Пресс, 1995.
74. Гончаренко СУ. Від педагогічної драми — до нової філософії освіти. // Рідна школа. — 1993. —№10. — С.2-6.
75. Кумарин В.В. Вместо педагогики "философия образования"? // Педагогика. — 1997. — №3. -- С. 110-118.
76. Лобок А. Вероятностное образование: Философия образования. // Народное образование. — 1996. —№3 — С. 13-21.
77. Логвинов И.й. Философия образования и педагогика: точка зрения дидакта.// Педагогика. — 1997. — №3. — С105-110.
78. Незгода М. Система освіти як засіб формування особистості. // Проблеми філософії. — К., 1991. — Вил.89.— С.73-82.

79. Ничкало Н.Г. Філософія сучасної освіти.// Педагогіка і психологія, —1996. — №4.— С.49-57.

80. Рубинштейн С.Л. Принцип творческой самодеятельности: К философским основам педагогики.// Вопр. Философии. — 1989. — №4.—С.88-95.

81. Философия образования: состояние, проблемы и перспективы:/материалы «круглого стола» // . Вопр. Философии. — 1995. — №11. — С.3-34.

82. Шубинский В.С. Философские подходы к педагогической теории.// Сов. педагогика. — 1990. .— №12.— С.60-65.

Науково-методичне видання

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

(Навчально-методичний комплекс)

Укладач: **Чорна Лариса Сергіївна** - кандидат філософських наук, доцент.

Підп. До друку 03.09.2019. Формат 60x84/16.

Папір офс. Гарнітура NewtonС. Друк офс.

Ум. Друк. арк. 2,72. Обл.- вид. Арк. 2,51.

Тираж 50 прим. Замовлення 778/19.

ВЦ "Графіка" м.Чернігів, вул. Садова, 7а.